

Het Vermaak der Slagterij

of geschiedkundig verhaal van de hedendaagsche handelwyze by zommige Friesche stedelingen gebruikelijk, aangaande het koopen en verzorgen van hun slagvee, alles vervat in eenen boertigen brief van den 19 november 1768, geschreven in eenen platte Leeuwarder taal

PIETER WEL TE VREEDEN
[Anne Jeltema]

Het Vermaak der Slagterij

of geschiedkundig verhaal van de hedendaagsche
handelwyze by zommige Friesche stedelingen ge-
bruikelijk, aangaande het koopen en verzorgen van
hun slagtvee, alles vervat in eenen boertigen brief
van den 19 november 1768, geschreven in eenen
platte Leeuwarder taal

PIETER WEL TE VREEDEN
[Anne Jeltema]

Editie Reitze J. Jonkman

Het vermaak der Slag-
terij.

Leid Geachte Zwager!

Jouw Brief van de zeventiende van
diesse maand hebbe jimmie. Toppers al an my
gestelt. Ik heb hem bestond leeren, dat meen
Wif by waar; en ad wij jou miening wel begrepe
alst hier op uit komme, jou wuden wel te be-
we wij t riggelord hebbe; tugen de an kommende
Winter, met de Slagterij: want het komt jou wif,
schon ons budgerin niet het groot is, dat er
siekwel ceters genweg binne omme vande t rige
vuit, met een halve Barig wit t roet te verkonde
preeren; en, ad wij dat niet het omgaan konnen,
dan waarden jou ons dat, oppen goekoope wize van
vullen stuurde maar dan musten wij it oppen mo-
gen. Adig uit it Schip haale, eer dat de minsten
op kwammen.

It ont bekenne, dat jouw presentatie vry sepe-
te ik it vanden nize Zwager, en siekwel t stude ze me
met an. It heb ru vanden soldaat, die hier te Dicu
warden in Gars stude, en bij onld ent ketier hi
(ij het wif it Pastoor al) zeggen hoord. Ad
punsken t niet zinne, dan het men der gien an
van. En daarom wyele t, de borst nooit inne huse
refut; ad hi rid in t rige haalde, ma it vey nam

Inleiding

Het vermaak der slagterij is het eerste verhaal in Nederland dat in een specifiek stadsdialect verscheen (Jonkman 2018). Het is verregaand 'geïnspireerd' door het verhaal Thijsbuur's Os van Justus van Effen in de *Hollandsche Spectator* fan 1732 (Van der Meulen 1937) *Het Vermaak* werd voor het eerst op 19 november 1768 uitgebracht onder het pseudoniem van Pieter Wel te Vreedem. De schrijver was de 'stadsdichter avant la lettre' en drukker Anne Jeltema (1727-1804) uit de 'eenvoudige burgerij'. Hoewel afkomstig van het Friese platteland had hij een goed oor voor de spreektaal van het volk in Leeuwarden. Dat het boekwerkje juist in deze tijd verscheen, had alles te maken met de maatschappelijke omstandigheden in de tweede helft van de achttiende eeuw die zover gevorderd waren dat de algemene en hogere spreektaal zich van de specifiekere en lagere volkstaal begon af te scheiden. Wat in de eerste helft van de eeuw nog als de stijl van straattaal binnen het Nederlands van die tijd - toen nog *Nederduits* genoemd - werd gezien, kreeg nu in het Voorbericht door Jeltema een eigen status van een op zich zelfstaand dialect toegekend.

Indien dit Tractaatje mogt koomen te vallen in handen van menschen, die onkundig zijn in de taale welke de Inwooners van Frieslands Hoofdstad, (zonder zich het sierlijke der spraake te bekreunen,) door de wandeling gewoon zijn te spreeken; een taal, hen alleen eigen, en die daarom met recht de Leeuwarder taal genoemt kan worden; zoo dient tot naricht der eersten, dat 'er zommige woorden zijn, die men niet zuiver kan spellen, zodanig als ze door het gemeene volk(*) deezer Stad worden uitgesproken.

(*) Gemeene volk; want beschaafde Burgers en wel inzonderheit Liederen van rang, spreeken hier het Nederduitsch zoo goed als in eenige andere Provincie; zelfs beter.

Het specifieke dialect van Leeuwarden werd door Jeltema als typerend voor de Leeuwarders genoemd: 'een taal, hen alleen eigen'. De invalshoek van de beschaafde kleinburger Jeltema was kenmerkend voor de nieuwe situatie. Hijzelf sprak net – naar eigen zeggen – als de liederen van rang uitstekend Nederduits. Hij verbond het Leeuwarders met het gemene volk ('ze'), niet zozeer omdat zij dialectale vormen als zodanig gebruikten. Hij laat zich hier als de bekende sociolinguïst William Labov (1927-2024) kennen om het weglaten van bepaalde klanken bij de uitspraak in een bepaalde fonetische omgeving.

Bij voorbeeld, de woorden, Gort, Harlingen, Keerzen, Orten, enz., spreekenze zodanig uit, als ofze niet in staat waaren om de letter R te kunnen noemen. (...) Aan de letter IJ gevenze de klanken van I; te weten in de woorden Mijn, Wijf, Wijn, enz. (dog in Mij, Vrij, wij, Zij laaten ze de letter IJ haare zuivere klank behouden) Men zal hier altijd vinden, Mien, Wief, enz. – In de woorden Huis, Uit, enz. hoort men alleen de klank der U, nooit der I;

Net als bij Labov speelde de frequentie van de klank (*niet in staat* [=noot], *altijd*, *alleen*) de centrale rol bij het toekennen van het label 'Leeuwarder taal', niet meer als stijl (straattaal) van het Nederduits (Jonkman 1993 en Jonkman en Versloot 2025).

Het verhaal dat hier volgt, is de tweede druk van 1768, de eerste is niet overgeleverd. Het is niet duidelijk of het hier juist genoemde Voorbericht wel in de eerste druk is opgenomen. Hiernaast is de eerste bladzijde van het manuscript van de auteur opgenomen; een schriftje van 12 bladzijden dat in het bezit is van Tresoar (inv. nr. 308, hs 687).

HET VERMAAK
DER
SLAGTERIJ.
OF
GESCHIEDKUNDIG VERHAAL
VAN DE

Hedendaagsche handelwijze, bij zommige *Frie-
sche Stedelingen* gebruikelijk, aangaande het
koopen en verzorgen van hun SLACTVEE, tot
Voorraad tegen den aannaderenden Winter;
de *manier* van het zelve te *slagten*, enz.

A L L E S

Vervat in eenen BOERTIGEN BRIEF van
den 19 November 1768, geschreeven in eene
platte Leeuwarder taal; door een *gebooren*
Inwooner dier Stad, (onder den naam van
PIETER WEL TE VREEDEN,)
en gezonden aan deszelfs *Schoon-
Provinciaalbreeder* in de *Zevenwouden*.

Bibliotheek
van
Friesland

TWEEDE DRUK.

3084^a TL

TE LEEUWARDEN
Ter Drukkerij van A. JELTEMA.

VOORBERICHT.

IN dien dit Tractaatje mogt koomen te vallen in banden van menschen, die onkundig zijn in de taale welke de Inwooners van Frieslands Hoofdstad, (zonder zich het sierlijke der spraake te bekreunen,) door de wandeling gewoon zijn te spreken; een taal, hen alleen eigen, en die daarom met recht de Leeuwarder taal genoemd kan worden; zoo dient tot naricht der eersten, dat 'er zommige woorden zijn, die men niet zuiver kan spellen, zodanig als ze door het gemeene volk [†] deezer Stad worden uitgesproken. Bij voorbeeld, de woorden, Gort, Harlingen, Keerzen, Orten, enz., sprekenze zodanig uit, als of ze niet in staat waaren om de letter R te kunnen noemen. Zoo men nu in het schrijven of drukken deezer woorden die letter t'elkens uitliet, zou de zin een verkeerde betekenis uitleveren. Om zulks voor te koomen, heeft men altijd een Stipje in plaats van de letter R gezet; als Go't, Kee-zen, O'ten, enz. — Aan de letter IJ geevenze de klank van I; te weten in de woorden Mijn, Wijf, Wijn, enz.; (dog in Mij, Vrij, Wij, Zij, enz. laatenze de letter IJ baare zuivere klank behouden.) Men zal hier dan altijd vinden, Mien, Wief, enz. — In de woorden Huis, Uit, enz. hoort men alleen de klank der U, nooit der I; dit was wederom bezwaarlijk te verhelpen, ten zij men Huus, Uut, enz. gespeld had; 't geen men echter niet gedaan heeft, als wel verzekert zijnde, dat deeze goede spelling door de meesten dog kwalijk zal gelezen worden.

9383

[†] Gemeene volk; want beschaaftde Burgers, en wel inzonderheid Lieden van rang, spreken hier het Nederduitsch goed als in eenige andere Provincie; zelfs beter.

1069

HET VERMAAK
DER
SLAGTERIJ.

VEUL GEAGTE ZWAGER,

Jouw Brief van de zeuventiende van disse maand hebbe jimme Schippers al an mij bestelt. Ik heb hem terstont leezen, dar mien Wief bij waar; en as wij jou miening wel begripe, zellit hier op uit komme, *Jou wuden wel ris weete, hoe wij 't riggeleerd hebbe, teugen de ankommende Winter, met de Slagterij: want bet komt jou voor, schoon ons huisgezin niet beel groot is, dat 'er liekwel eeters genoeg binne ommen vandel Koeijevleis, met een halve Barg uit 't zoet*

A 2

te verkonsfemeeren; en, as wij dat niet best om-
gaan kunnen, dan wuden jou ons dat oppen goet-
koope wize van buten stuuere: mar dan musten
wij it oppen morgen vroeg uit it Schip baale, eer
dat de minsken op kwammen.

Ik mut bekenne, dat jouw priszentatie vrij
schiklik is vooren nije Zwager; en hekwel
staatze mij niet an. Ik heb ris vannen Soldaat,
die hier te Lieuwerden in Garnesoen, en bij
onzes int ketier lei (hij het nou it Pasbo'd al),
zeggen hoord: *As de minsken 't niet ziene, dan
bet men der gien eere van.* En daarom wude hij
de burrel nooit inne buse hefwe, as hij ris en
dikkop haalde, maar droeg hem altiet bloot,
dat elk en ien it zien kon. In dat zelde begriep
bin ik ook, zo veer ast de Slagterij angaat.
Dar bij, mutje weete, dat ons Heit 'er veul
van hielde, van zelve te slagten; en dat beur-
de jaar op jaar, liek mien Zuster, jouw Wief,
ook wel weet, (raar! dat ze jou dat nog niet
verteld het); en dat ons Pake 'er altiet met
voorán, en zoo biester dar op gezet waar,
dat hij 'er wellen vandelsjaar van te vooren be-
ginne kon van te praaten, en ast deen waar,
nog wellen vandelsjaar agter na. Zin leven war
de oude Stumper niet beter in schik, as dat hij
op die text waar; dan liep him de sfiébbe, van
nochlikheid, bij de piep del. Ja hij wiste
zels, vannen heele bult jaaren agter en ander,
te vertellen, hoe veul vleis en smeer elke Beest
hat hadde; de kenteikens, wat vor Hoorens,
wat Haar, Kop, Ooren en Sta't, kon hij alle-
gaar

gaar opnoeme, en ons krekt zegge, watvor
Beesje zwaarst en best uitvallen waar.

Nou mutje weete, dat ik van die tied of,
dat ik nog marren kleine jonge waar, dar ook
al wat liefhebberij voor begon te krijen; want
ik had metter tiet (deur it stadig anhooren van
zo veel Slagteragtige diskoersen) al vrij wat
meer as gemeene Ofskennis, en Beest- en
Varkenagtige konzepten. Ook hoorde ik vaak,
bij fukke tiden, de iene of andere Burger tak-
zeeren, na dat hij slaght hadde, of na dat zien
Beest uitvallen waar. 't Kam mij voor, dat
it Krakter, en it Fitzoen 'er magtig bij lije
muste, as men, na de oude gewoonte, niet,
liek as en ander, metten lange Piep inne mon,
in it voorhuis vannen Slaghter pronkte; dat
kwam mij zo mooi voor, dat ment zin leven
niet verzume muste, al zude min mar de Ag-
stefart, of allienig de Intast hefwe van it Beest
dar de Slaghter met doende waar.

Disse wigtige reden binnit, vooreerst, ge-
agte Zwager, waarom dat ik gien gebruik maa-
ke ken van jouw anders zo schikkelike prisfen-
taasie; want slaghte mut ik, al zude de leste
stuver ir op uit; en ik zellit uithoude zo lang
as ik ken, al zude ikker ook en pantje om na
Jan-om bringe. Mar dan isfer nog en twiede
reden, dar je nij van ophoore zelle.

't Zelje al raar voor komme, as ik jou deeg
bij deeg zeg, dat wij allen vandel goed Koeije-
vleis, en de helte vannen Barg binnene balken
hefwe, (om datje weete, dat it met ons kost-

winning wat krapper omkomt as met jimmes); en daarom zel ik de eere hefwe, om jou ris kut en krekt te vertellen, hoe ikker ankommen bin.

Verleden jaar (mut ikje ee'st in't verbijgaan zegge) spandet al vrij wat, en ik dogte al vaak bij me zels: *Hoe duvekater zelt nou lukke!* want it begon zoo laat inne tiet te wudden, dat de meeste luden it slagten al deen hadden. Mar bij geluk gong ik de Zaterdag-avens (doe it de Zundags dar an Sinteneklaas waar) na de Linker vleugel [†] ommen mingelen bier te drinken, en doe ik daar van deen kam, raakte ik anne praat met drie kammeraten, di met mij di zelde avens jast hadden, ootjis an, in't gelach. Nou, om't mar wat gauw of te maaken, disse knapen hadden ook nog niet slagt, en dat wagte mar allienig, dat ze en vierde man zogten, disse an mij vonnen. Zij hadden al en dag mennig en mooi deege Koe in 't oog had, en waaren al half en half akkedee'd, en nouse mij sprooken hadden, lietenze it aanstons de Maandags fut gaan: mar it slimste waar, dat ze oppen Jeude Slagter gezet waren, dar ik niet jamk zin an hadde, om dat ik dat bij ons Heitenhoris zo niet wend waar; en liekwel muste ikker hoor met betien laate, om dat zij de duiten schooten, di ik bij treminen naderhand betale zude. Trouwens, 't vleis waar goed, en smaakte ons in di lange Winter heel wel; en om dat wijer en mooie bult van inne schustien hongen, hefwe wijer veer inne Zeumer, ten minsten inne

Kruisbei-

[†] Dus noemt het gemeene Volk alle de Herbergen, zonder onderscheid welke.

Kruisbei-tiet, nog al lekkertjis van eeten; ons Wuddemer merke heene hadden wij it leste stik oppe schuttel, en it leste tremien had ik betaalt om Sint-japik.

Van di tied of speuldén mien gedagten, hoe ik teugen de ankommende Winter weer wat perviesje bekomme zude; ik dogte, it mut dog alweer oppen slingerflag an.

Nou zek je eerst vertelle van ons Barg; dar had ik it raarste geval met vanne weereld. 't Is nou en week of drie leden, dat ik bij en goe kennis waar, di mij vertelde, *dat bij metten Boer te doen hadde, di hem wellen Spalling verkoope wude; en dar bef ik wel zin an,* zei hij zo teugen mij, *mar ik bef annen halve genoeg,* en vroeg mij: *Wu stou de andre belte befwe?* Ik zei terstont van jaa; mar . . . 't geld . . . *Das gien zwaarigheid,* zei hij, *ik zelt wel uitschiete, en ik bef ook wel ris en klein karweike an mien buis, dan zelle wij dat met-en-ander wel fine.* Ik gaf hem dan mien wood, en liet de koopenschap op him ankomme. Hij akkedee de mette Boer voor 28 gulden, met bedingst, dat de Barg over de 75 pon ziden hefwe zude, en as hij 80 pon, of dar over, haale kon, dan zu de Boer 30 gulden hefwe; mar goed Spek, of gien geld.

It duurde gien halve week, of zij stuurden en jonge anne winkel, di mij zei, dat de Barg al bij de Slagter waar; dat hijer de agtermiddags om 3 uur an geloove zude, en dat ik op die tied maake muste dat ikkir waar. Ik vroeg dan

dan mien Baas, of ikken schoft of en halve dag heiligäven maake mogte, en gonger heene. 't Beest lag voore deur, en zagger (zo veel varkensverstand as ik hef) goed uit.

Ik waar fiks in schik; want ik wudde aanstons inne huis nodigt, met de titel van *Munsje* WELTE VREEDEN ansproken, en mij wudde fut en Lange Piep geeven; ook brogtenze mij en stoel, mar die wude ik niet hefwe, om dat ik liever wat int voorhuis wude omkuijere, en dan altemets ris oppe stoepe uitkike. De luden, dider verbij gongen, zaggen nou en dan ris om, en dar waaren ook goed bij, die mij di eere lang niet gunden; want nidige minsken en kniesooren vient men over al.

'k Hadder nog marren amerij weest, doe kammer en Jonge, di it Varken oppe Snute trapte, war deur it Beest zo armhartig begon te kriteren, dattet mij in mien gemoet zeer deede, want it bloed kruipt altiet dar it niet gaan ken; ik dogte, it is ommes en afgront vor de Barg en de heele Fermielje, en zei teugen de Jonge, dou rekel deste biste, schäär dij wech! trouwens, hij wude wel graag ophoepele doe hij mien Piep zag.

Onder it slagten zei mien Parsfant: *Nou, wat zelle wij beswe?* en wij risfelweerden, om en mingelen of twie Driebotjis-bier haale te laten, en dar en paar Dikkoppen Jenever boven op. Doe wij datter binnen hadden, versprakken wij, om de daags dar an it Varken of te houwen. In di tied kon ik over it arbeiden niet jamk gaar komme, liek as jou dat ook wel denke kenne.

Mar

Maar nou geef ikje ris te raaden, hoe zwaar dat de Barg waar; (jou zeller kel van wudde as ik it zeg); 51 pon ziden man! 51 pon; en ast oppe haak beet, dan konnet nog schraag haale, want it ston krap int huis. En de Boer het ondertusfchen zien 28 gulden al wech. Dat staat nou zoo, en ik weet niet hoe 't ofloope zel; maar dit weet ik wel, dat ik gien 14 gulden voor mien pa't wil betaale. Ik mut liek-wel zegge, 't Spek smaakt goed, want wij hef-we it al prebeerd, en mien wief hetter ook al en bult Zeziesen van maakt, die hor ook wel eete laate zelle. Mar de zwaarte, man, de zwaarte! dat scheelt te veul. De schade zude nog wel over te kommen weeze, mar dat gniezen van zo veul Biesfeinten; das nog it alder-simfte. Naast en dag mennig waar der en Schoenmakers Jonge, (mar 'k loof, dat zien Baas it hem anproken hadde, om dat hij zoo bestaat), die zei teugen mij: *Buurman, kiek ris, da komt en Wienbon an, die liekt wellen bitje op jimme Spalling.* Over zukke biesbaauwerij knies ik nog meer, as datte Boer ons zo hat het: want ons Beppe plegte altied te zeggen: *Jonges, it is nog beter, dat jimme jimme bedriege laate, as dat jimmet en ander doene.*

Van die tied of, bin ik wakker anne zet weest, en kon om gien arbeiden denke; want ik waar nou veul te hiet op it Koeijeslagten. Hier nam ik ris en Stuverskantie, en daar en Halfvandeltie, of ook wel ris en Dikkop, ondert verpraaten van de Slagterij. Nou zei

mien Wief ondertusfchen: *Ja, dat zel duur Spek wudde; de Barg uitte ban vallen, dou gien slag arbeide, en daar nog zupe met onder; daars gien end an!* It is, ma ba'ste, of de Vrouw-luden stapel gek binne. Zij kenne niet begri-pe, dat ment om best doet; hoe zude ik an-ders Konvraters kreegen hefwe, die met mij Koeslagte wuden? want dat waar it, daar ik mar allienig om zogte; en ik von it ook, ge-lick as ik je nou vertelle zel.

Ien van ons Buurluden, die marren huis of drie van onzes of woont, zei hokkermorgens vroeg teugen mij: *Wel Buurman, jou befwe nou en fikze balve Barg; zuden je ook gien zin befwe annen vandel Koevleis? daar mankeert ons nog ien man toe.* Ik zei, Buurman dat ken mij niet scheele, en dogte, Broer, dou magste praate van *fiks* of *niet fiks*, dou biste hier krekt te rechte. *En it geld*, zei hij, *daar zelle wij wel Butter, Sjerp, O'ten en ander goed anbale, want wij gaane dogs al veel na jimmes.* En das ook waar; want datze in ons winkeltie krijë kenne, dat haaleze niet jamk bij en ander.

Wij nammen aanstons en zoopke op 't goed zukzes, en ondertusfchen stelde hij mij voor, *dat ikker op uit muste, ommen Beest te koopen van-nen Boer, en hitje butene Stad*, (die hij mij noem-de), *daar hij van te vooren al met sproken hadde.* Dit ston mij zo fiks an, dat ik nog die zelde morgens (de Nijÿtoon speulde just ketier over négenen) de Wuddemer Poot uitgong. 't Waar vrij kladdrig, zo dat ik altemets over de an-kels

kels deurre diek muste, en dat de weeke moeder mij soms bij de knibbels opspatte. Ook kreeg ik nou en dan en knappe schoer regen: mar dat waar nietenbeet. Ik hadden riesfen burrel bij mij stoken, om it zwit altemets ris in te drogen. Nou Juh, ik kam dan bij de Boer, en wij akkedeerden al mooi gauw voor 80 gulden. 't Is waar, 't is allen bult geld, maar de Koeijen binne vant jaar duur. Trouwens dit waar en aardig beesje, van veif kalven; 't hadde zwa't haar, waar zo vet asfen gedagten, en it keek mij an, as of wij lang al groote spitzen weest waaren. De Boer gaf mij en friske klodder, (want ik zei hem niet dat ik en Burrel inne buse hadde), en doe gong ik 'er weer op of, de diek lans, en doe ik bij de Poot kam, waar mijn Bobbel just leeg.

De klok speulde halvig-ienen doe ik thuis kwam. 'k Waar deur en deur nat, ja it drupte mij toe de haaren uit. *Wel zo, zei mien Wief, boozen en schoenen bedurven; dat wint dat barst!* Ik dogte, wat binne de Vrouw luden misfelike schepzels met hor babbelen; altiet mutze wat tjantere en krimmeneere; en ik zei ook teugen hoor, (want ik wudde lijk): *Dou biste marren oolke schriemer; kom, red mij mar, dat ik weer wat in order kom. Wij beswe ondertusfchen weer en vandel Koeijevleis te verwagten.* Zij hadde wat varsk Spek innen pantje smoord, en dar wat opwarmde Wuttels toe: dat kam mij heel goed; want ik maggit raazen, en dar bij had ik en hoopen hunger beloopen.

Doe ik it-eeten deen hadde, gong ik na mien Buurman; brogt hem de tiding, en vertelde hem, *war voor ik mette Boer akkedeerd waant, hoe ik mij bouden hadde doe wij bantieplak speulden, hoe ikkit onderwegens bat hadde, en allegaar;* dar hij fiks met in schik waar; en de Wedou, die it ander vandel hefwe zude, (want hij kreeg de helte,) waar ook heel wel te vreden.

De andere daagsavens zude het Beest slagt wudde, en ik had bedongen, dat de Boer te teugen die tied zude opbringe laate. Ik gong dan de ayens (want zien, ik wilder niet om flouwe) metten halve bok na bed toe, en sliep de morgens wat langer as ik anders wend waar; ten minsten, eer wij op kwammen, wudder schrikkelijk oppe deur klopt, en dat waar just de Keerel mette Koe. Ik kennet jou niet half zegge, hoe blied dat ik waar. 'K hadde uit voorzorg en Dikkop klaar zet, dar wij ris helder van proefden. Wij bonnen de Koe anne leuning van mien stoepe vast, en dat stor (ken ikje zegge) vooren Keuning. Ik gong fluitende en zingende na mien Wief toe, die nog op bed lag, om hoor dat nijs te bringen, en vroeg hoor met ien, of ze it Beest niet ris zien zude? Zij begon te zugten, en zei: *Op die wieze gaat de beele week weer na Sinjeur!*

Ik dogte, bistou mankeliek, ikke niet, mar stak en piep inne brand, en gong overe onderdeur leggen. It duurde niet lang, of daar kwammen Kiekkers en Voelders bij de bult; en asfer risfen Kennis kwam, die dan zeide:

Zoo

Zoo man, zoo! dan zei ik: *Jaa man, jaa; en gaf hem risfen klok, want dat ston in it voorhuis klaar. Veulderhande praatjes hoorde ik van dis en gene, die verbij gongen; dar waaren goed bij, die mij niet jamk lijē mogten, en teugen-en-ander gromden: Kiek, bij wil ook al met doen, liek as fatzoenlikke luden: maar war zelt geld van deen komme?* Andere, die vrij wat schikliker waaren, hoorde ik zeggen: *Das en aādīg Slagtbeesje; it mut di man nog al goed gaan:* en dar waar ik zo bled om, al haddenze mij en Daalder geeven.

De schimer-avens, ketier voor veiven, hadden wij offsproken, dat de Slagterij angaan zude. Nou, ik kenje niet zegge, hoe biester as ik na die tied verlangde; as ik en Heloosje hat hadde, ik zudet de heele geduurgen inne hannen houden hefwe; ja, doe ik de Breigeman waar, had ik zo veul verlangst niet om mette Breid na bed te gaan: trōuwens, tuschen jou en mij, it nijtie waar der doe al wat of, mar dat beurt wel meer.

't Waar en bitje over vieren, doe riep mien Wief (dar ik hoor nog lief om heb), *Kom, gaan mar beene, dan zelle jimme ten minsten niet te laat komme.* Nou, haddenje mij ris zien doe wij na de Slagter gongen! alle Buuren kwammen uitzetten. En Jonge uitte Toonstraat, die ik de Bonge omthite, had de Koe bij it hoontouw, en ik gong oppe zide. Nou, as ik ooit groot-hartig weest bin, dan isfet doe weest.

Doe wij bije Slagter kwammen, voelden wij

eerst nog ris deeg, en doe stelde ik voor, om it Beest zels voore kop te houwen; en ofze mij dat al ofrieden, ik bleef 'er liekwel op gezet; te meer, om dat mien Parfepant mij die eere wel graag toekomme laate wude. Ik nam dan het Beesje zoo wis, dat wij, mette eerste slag, beide te geliek teugen de grond an bruiden; 't is waar, ik bezeerde mij en bitje an mien iene Knibbel, mar dat telde ik nix. Onder 't ofstrupen vanne Huud proefden wij al ris om: mar doe it Beest opend wudde, doe waar it tied om op te pasen watter al vooren dag kómme zude. Watten Scheidelsmeer! it waar onjourwlik! Dar al ris weer op omproefd, en doe 't Beest met allemannemagt anne balke op-hiesd. Mar dat waaren ee'st en paar Long-fallen; je leeven zo niet, dat verzeker ik je; en dat zeidenze ook allegaar dieder bij waaren, en benamen die ris met proefden, en met ien winsten, *dat wij 't vleis met gezondheid verkon-semeere mogten.*

Dar waar ook en Man bij, die en Nagtrok an hadde, (ik loof dattet en Hollander waar, an zien misliek praat te hooren); di wude met mij wedde ommen half mingeien Jenever, dat it Smeer mettenander gien 140 pon haale kon. Ik zei, *Top man!* want de Slagter knikte mij toe, en doe it wed waar, zei hij: *'t Is veul zwaarder man, jou verliezet veer, help mar ris kiken, 't scheelt te veul; ik zudet anstons mar betaale, op geliek en ongeliek.* Nou hij betaaldet ook pront, en waarder gelieke plezierig om; hij

hij vertelde ons en hoopen klugten, en zei en heele bult riemkes op, dar ien bij waar, dar ikken raazenen zin an hadde omt van buten te leeren, om dat it zo wat vanne Slagterij waar; en doe ik hem dat zei, stuurde hij mij de andere daags en Boek op riemen, nog dikker as *Kats*, dar it in ston, en zoo waar it:

Schijnvroome Jaap zag laast een Os in stervensnood staan. Hij hield den Slager vast, en zei: Gij zult niet doorslaan. Jouw Zusters Grootje, zei de Slager, laat me los; Zoo niet, ik brui je voor de kop, in plaats van d' Os.

Die zelde avens verkogt ik nog de Huud en it Smeer, en kreeg hier en daar nog allen Bakje; zo dat it al mooi laat wudde doe ik thuis kam. Mijn Wief hadde de Theepot klaar; mar it eerste wood waar: *Ik dogte, daste te nagt niet thuis komme zuste; want as stou mar inne Fenever ziste, denkste niet veul om dien Wief en nakende Kienders.* Ik dogt, dou biste marren Malappe, en gong, fiks in schik, int hoekje vanne hee'd zitten, en raakte mette kop teugene stientjes an inne slaap. Daar had ik de nochlikste Droom, dat ik it van zijn leven zo niet hoord heb. Mij dogte, ik waar innen kurjeus Keuning paleis, dar men inne Zee uitzien kon, en daar bij honderten van groote Schippen voor hor ankers laggen, die allegaar musten laden wudde met Vleis, Spek en ander eeten, vooren Armee van en mennig-en-vieftig duizend man. Nou droomde ik, datter zude en magtige bult Vee slagt wudde; en, om dat innen goede order te be-

stuuren,

Aunren, had de Keuning mij as Opzigter over alle Slagters anfeld, oppen fiks Traktement; en hij hadde mij en Zabel geeven metten gouden Gevest, om oppe zide te draagen. Ik zei al droomende teugen mien Wief: Wat zeifter nou van? nou bin ik deur de Slagterij allen groot Heer wudden. Zij zag mij ris an, en zei: Ik bin bang, dat deur dien zupen, en overdwaalfche gedagten, dien harsfens zo heelendal overtuur rake zelle, daste mij opt lest gek ondere hannen wuste, ... Zij wude nog meer zegge: mar ik wudde zoo boos asfen spin, en wude hor met mien Zabel de kop inhouwe, mar floeg just mette voest teugen de Theeketel, die over 't vuur hong, zo datter en heele golp kokend water op mien iene bien spatte, war deur ik mij zoo te brand hef, dat ik inne eerste drie dagen niet na de Winkel komme kon, en, dattet spitigte waar, ook niet na it of houwen. Nou, dar liet ikket Wief dan met omfparrele; mar ondertusfchen nodigde ikken heele bult Kennissen an mien huis, om 't Vleis te kiken; die ook meest allegaar kwammen, want zij weete wel dat ik van goed vuur en ligt houd. Wij hadden nog mar ienris omproeld, doe de Slagters Feinten mij 't Vleis thuisbrogten. Nou, dat zietten wel uit! riepenze allegaar; dar zit Spien op! men zude om-mers rauw in bite; al zudene Rikeluden it eete, ja al waaret vannen Koe die deure Stad omtromd waar, it mogte bekend staan! Eut 'er na kam mien Wief met twee Briefkes, 't iene vanne Slagter, en 't andere vanne Keezemaaker; doe konnen wij ris krekt zien hoe 't zat. It Vleis waar 620, en 't Sincer metenander 175 pon. Bij geluk waar Meister, dar ons Boekeman en Tutte bij oppe Schoole gaane, ook bij onzes, en das allen mooi grif man; die rekende uit, dat dat schoondere Vleis ons pas Driebotjes it pon koste zude; ten minsten, dat wij it voor Zeuven-ootjis wel in't Zout hefwe konnen.

Nou binne wij deur al die roesje heene; mien bien is al better, en ik gaan alle dagen weer na de Winkel. It Vleis hef ik lekkertjis inne Pekel zet, en 't zietter zo fiks uit, dat ik jou wel oppen Stik nodige deur; kom te Winter, ast mooi ies is, met jouw Wief mar ris over; jimme zelle dan lang niet zegge, dattet te Lieuwerden metten Kalis altiet schrabben omme bek is. En darom wil ik hoope, dat wij allegaar zond blieve magge, waar het anders, it zude ons van ha'ten leed weeze om te hooren. Nou, ik winsk jimme dan metenander it alderbeste, en blief, na ha'telike groetenisse,

Veul Geachte Zwager,

LIEUWERDEN
de 19 Nov.^o
1768.

Jouw D. W. Dienar en Zwager
PIETER WEL TE VREDEN.

Literatuur

- Justus van Effen, 'Thijsbuur's Os'. In *De Hollandsche Spectator* 117, 1732: 219-226.
- Reitze J. Jonkman, *It Leewarders. In taalsosjologysk ûndersyk nei it stedsdialekt Ljouwert yn relaasje ta it Frysk en Nederlânsk yn Ljouwert*. Ljouwert 1993.
- Reitze Jonkman, 'Geboartekaartsje fan ut Leewarders: Het Vermaak der Slagterij fan Anne Jeltema út 1768'. In *Leoardia* 55, 2018: 11-15.
- Reitze J. Jonkman en Arjen P. Versloot, *Het Friese 'Nederduits'. Beknopte geschiedenis van de Nederlandse taal in Fryslân*. Ljouwert 2025.
- P. van der Meulen, 'De oudste bron van het Stadfriesch'. In *De Vrije Fries* 34, 1937: 97-103.

els deurre diek muste, en dat de weeke mod-
er mij foms bij de knibbels opspatte. Ook
reeg ik nou en dan en knappe schoer regen:
aar dat waar nietenbeet. Ik hadden riesfen
urrel bij mij stoken, om it zwit altemets ris
n te drogen. Nou Juh, ik kam dan bij de
oer, en wij akkedeerden al mooi gauw voor
o gulden. 't Is waar, 't is allen bult geld,
maar de Koeijen binne vant jaar duur. Trou-
vens dit waar en aardig beesje, van veif kal-
en; 't hadde zwa't haar, waar zo vet asfen
edagten, en it keek mij an, as of wij lang al
roote spitzen weest waaren. De Boer gaf
mij en friske klodder, (want ik zei hem niet
at ik en Burrel inne buse hadde), en doe
ong ik 'er weer op of, de diek lans, en doe
k bij de Poot kam, waar mijn Bobbel just leeg.
De klok speulde halvig-ienen doe ik thuis
wam. 'k Waar deur en deur nat, ja it drupte
mij toe de haaren uit. *Wel zo, zei mien Wief,*
pozen en schoenen bedurven; dat wint dat barst!
k dogte, wat binne de Vrouwluden misfelike
shepzels met hor babbelen; altiet mutze wat
antere en krimmeneere; en ik zei ook teugen
oor, (want ik wudde lik): *Dou biste marren*
olke sfbrien kom, red mij mar, dat ik weer
oat in e ad... *Wij befwe ondertusfchen weer*
n vande... *hadde*
vat varik opek inn... *moord*, en dar
vat opwarmde Wuttels toe: dat kam mij heel
oed: want ik maggic raazen, en dar bij had

HISTORISCH CENTRUM |
LEEUWARDEN